

แนวปฏิบัติที่ดีของการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ THE BEST PRACTICE OF TOURISM MANAGEMENT IN ECOTOURISM

ดร. สุรีย์ เข้มทอง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

บทคัดย่อ

จุดมุ่งหมายของบทความนี้ คือเพื่อเสนอแนวคิดของการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และเสนอแนวปฏิบัติที่ดีของการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จากกรณีศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูลบ้านบุไทร เนื่องจากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในประเทศไทยเน้นการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งแนวคิดของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีความสำคัญต่อการดูแลรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวธรรมชาติและวัฒนธรรม และการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวแก่จุดหมายปลายทางของแหล่งท่องเที่ยว ส่วนแนวปฏิบัติที่ดีนั้นนอกจากจะทำให้คนในชุมชนมีการร่วมมือร่วมใจ มีความรู้สึกตระหนักต่อการรักษาสิ่งแวดล้อม และมีรายได้ในชุมชน แล้วยังเป็นแนวทางที่สามารถทำให้นักท่องเที่ยวมีความรู้สึกประทับใจต่อแหล่งท่องเที่ยว

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การมีส่วนร่วมของชุมชน

ABSTRACT

The aims of this article were to propose a concept and the best practice of ecotourism management in a case of Conservative Group of Ton Nam Ban Bu Sai. With the recent promotion of eco-tourism in Thailand, is mainly focused on the sustainability of tourism. The Ecotourism development involves activities that directly contribute to conserving or protecting natural and cultural tourism resources as well as to increase the competitiveness of tourism destinations. The best practice for developing ecotourism, aims at promoting the local participation, emphasizing the importance of the environment, and optimizing the benefits of the local economy, including tourists' impression on destination.

Keywords: Ecotourism, Sustainable tourism, Local participation

1. บทนำ

ปัจจุบันการจัดการบริการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์ทั้งสถานที่ แหล่งท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ทั้งนี้เพราะการท่องเที่ยวนับว่าเป็นแนวโน้มการปฏิบัติกันของคนส่วนใหญ่ที่เปรียบเทียบกับเหมือนรางวัลของชีวิตคนทำงาน นอกจากเงินเดือน รายได้ หรือสิทธิประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ แล้วคงจะเป็นวันหยุดพักผ่อนที่คนทำงานต่างรอคอยเพื่อจะเดินทางไปท่องเที่ยว ประกอบกับปัจจุบันจำนวน

นักท่องเที่ยวมีแนวโน้มสูงขึ้นซึ่งองค์การการท่องเที่ยวโลก (United Nations World Tourism Organisation:UNWTO) ได้คาดการณ์ว่าในปี ค.ศ. 2020 จะมีจำนวนนักท่องเที่ยวทั่วโลกเพิ่มขึ้นเป็น 1,500 ล้านคน ซึ่งในจำนวนนี้จะเป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางภายในภูมิภาค (Intra-region) จำนวน 1,200 ล้านคน และเป็นนักท่องเที่ยวระยะไกล (Long-haul) จำนวน 378 ล้านคน (World Tourism Organisation, 2001) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การคาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยว ปี ค.ศ. 2020

ภูมิภาค	จำนวนนักท่องเที่ยว (ล้านคน)	ส่วนแบ่งทางการตลาด (%)
1. ยุโรป	717	45.9
2. เอเชีย และแปซิฟิก	397	25.4
3. อเมริกา	282	18.1
4. แอฟริกา	77	5.0
5. ตะวันออกกลาง	69	4.4
6. เอเชียใต้	19	1.2
รวมทั่วโลก	1,561	100

ที่มา: World Tourism Organisation, 2001

จากตารางที่ 1.1 แสดงให้เห็นว่าภูมิภาคที่จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางไปเที่ยวมากที่สุดใน 3 ลำดับแรกของโลก คือ 1) ตลาดการท่องเที่ยวในแถบยุโรปจะมีนักท่องเที่ยวมากที่สุด (717 ล้านคน) 2) ตลาดการท่องเที่ยวในแถบเอเชีย และแปซิฟิก จะมีจำนวนนักท่องเที่ยวรองลงมา (397 ล้านคน) และ 3) ตลาดการท่องเที่ยวในแถบอเมริกา จะมีจำนวนนักท่องเที่ยวประมาณ 282 ล้านคน การคาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวมีประโยชน์ต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อการรองรับจำนวนนักท่องเที่ยว ทั้งด้านบุคลากรผู้ให้บริการ การพัฒนาผลิตภัณฑ์บริการที่สอดคล้องกับการเดินทางของนักท่องเที่ยวในแต่ละภูมิภาค และที่สำคัญคือ สถานที่หรือแหล่งท่องเที่ยว ด้วยเหตุนี้เองการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในปัจจุบัน ดังนั้น วัตถุประสงค์ของบทความนี้เพื่อนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และแนวทางที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดีของการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จากกรณีศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยกลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูลบ้านบุไทร

2. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) มีความเกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ หรือสถานที่ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น น้ำตก ทะเลสาบ หาดทราย เกาะ และแนวปะการัง เป็นต้น ซึ่งการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีประสิทธิภาพ ต้องสามารถจัดการระบบในแหล่งธรรมชาติ หรือระบบนิเวศ (ecosystem) ให้เกิดสมดุล

ระบบนิเวศ หมายถึง ระบบความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ร่วมกันในบริเวณนั้น และความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มสิ่งมีชีวิตกับสภาพแวดล้อมของแหล่งที่อยู่ ได้แก่ ดิน น้ำ แสง ในระบบนิเวศจะมีการถ่ายทอดพลังงานระหว่างกลุ่มสิ่งมีชีวิตกลุ่มต่างๆ และมีการหมุนเวียนสารต่างๆ จากสิ่งแวดล้อมสู่สิ่งมีชีวิตและจากสิ่งมีชีวิตสู่สิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศส่วนใหญ่แบ่งออกเป็น 2 ระบบ คือ

1) ระบบนิเวศตามธรรมชาติ ได้แก่ 1.1) ระบบนิเวศบนบก เช่น ป่าไม้ ทุ่งหญ้า ทะเลทราย 1.2) ระบบนิเวศแหล่งน้ำ แบ่งเป็น 1.2.1) ระบบนิเวศน้ำจืด เช่น แม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง 1.2.2) ระบบนิเวศน้ำเค็ม เช่น ทะเล มหาสมุทร และ 1.2.3) ระบบนิเวศน้ำกร่อย เช่น บริเวณปากแม่น้ำ

2) ระบบนิเวศที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ระบบนิเวศชุมชนเมือง แหล่งเกษตรกรรม นิคมอุตสาหกรรม หรือแม้กระทั่งตึปปลา อ่างเลี้ยงปลา ก็จัดเป็นระบบนิเวศที่มนุษย์สร้างขึ้น

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในภาษาอังกฤษใช้ว่า Ecotourism มากกว่า Conservative Tourism นอกจากนี้ยังมีศัพท์ภาษาอังกฤษอีกหลายคำที่ใช้ในความหมายที่คล้ายคลึงกับ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ Nature tourism, Alternative tourism, Green tourism, Adventure tourism, Cultural tourism, and Soft tourism เป็นต้น (Khan, 2003, p. 111) ดังนั้นเมื่อกล่าวถึงคำว่า “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” และ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)” มักใช้ในความหมายเดียวกัน เพราะเนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับการจัดการ

สิ่งแวดล้อมที่ทำให้ระบบนิเวศเกิดความสมดุล โดยเชื่อว่าเมื่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติมีคุณภาพจะทำให้แหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้นสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเดินทางไปชมสถานที่นั้นมากขึ้น และยังเป็นการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของแหล่งท่องเที่ยว

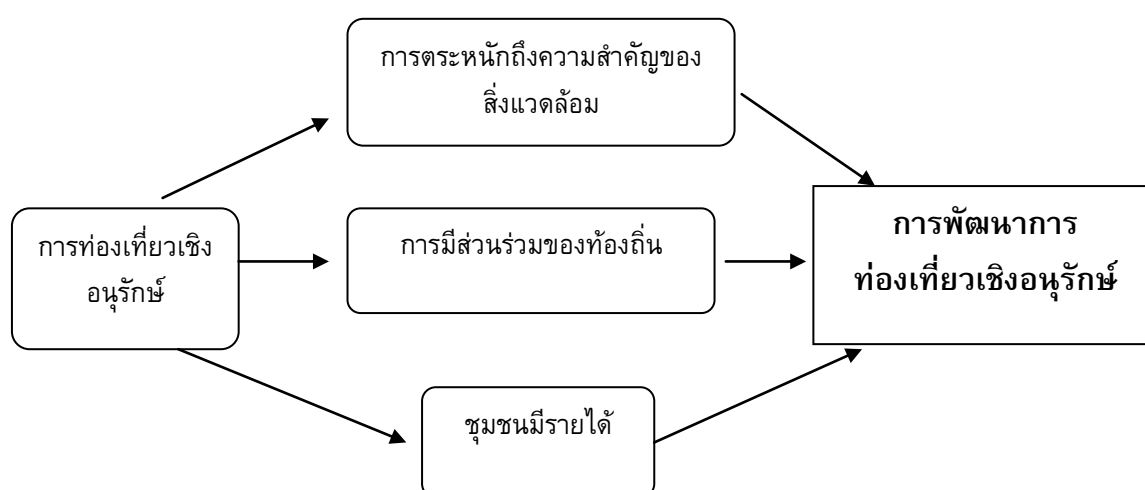
การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่เกิดจากความต้องการที่จะสร้างจิตสำนึกและความตระหนักของชุมชนนักท่องเที่ยว หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้มีส่วนได้เสียต่อการรับผิดชอบต่อในการช่วยกันดูแลแหล่งท่องเที่ยวทั้งแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้นให้มีคุณภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ทรงคุณค่าอย่างต่อเนื่อง นั่นคือการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีจุดเน้นหลักที่สำคัญ 2 ประการ คือ 1) ธรรมชาติ และ 2) ความมีคุณค่า หรือความยั่งยืน

นับตั้งแต่ศตวรรษที่ 21 การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) เริ่มเป็นประเด็นที่มีความสำคัญต่อชุมชนมากขึ้นทำให้มีการรณรงค์เกี่ยวกับการดูแลรักษาและการป้องกันทรัพยากรการท่องเที่ยวธรรมชาติมิให้ถูกทำลายจากการท่องเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะเกิดได้ ต้องมาจากการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นที่รับรู้โดยทั่วไปว่าเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวทางเลือกที่มีความโดดเด่นจากการท่องเที่ยวประเภทอื่นๆ และเป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งนี้การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) คือเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่ต้องการจะสร้างความตระหนักต่อการรับผิดชอบต่อการรักษาแหล่งท่องเที่ยว (conservative) การป้องกันการทำลายธรรมชาติ (prevention) ที่พบว่ามีแนวโน้มของความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ให้แหล่งท่องเที่ยวดำรงอยู่สืบทอดต่อไปอย่างยาวนานโดยปราศจากผลกระทบที่มีต่อธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม และต้องมั่นใจว่าเกิดผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจสร้างรายได้ให้กับชุมชนและท้องถิ่น

3. องค์ประกอบหลักของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ 1) การตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2) การมีส่วนร่วมของท้องถิ่น และ 3) ชุมชนมีรายได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ประกอบหลักของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

1) การตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม องค์ประกอบนี้เน้นรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อผลกระทบด้านลบที่ทำให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม ดังนั้นการให้ความรู้ และความเข้าใจที่ชัดเจนแก่นักท่องเที่ยวและผู้มาเยือน และรวมทั้งชุมชนด้วยเป็นเรื่องสำคัญ

2) การมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เนื่องจากความสำเร็จของการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมาจากความร่วมมือของคนในท้องถิ่นเป็นสำคัญ รูปแบบของการมีส่วนร่วมได้แก่ การลงทุนเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการท่องเที่ยวโดยมีผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมระดับต่ำ การนำวัตถุดิบในชุมชนมาร่วมกันผลิตเป็นสินค้าพื้นบ้านเพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว และรวมทั้งการเปิดรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนในท้องถิ่น

3) ชุมชนมีรายได้ การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทำให้ชุมชนได้รับประโยชน์จากการจ้างแรงงานการที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนมากขึ้นทำให้ชุมชนมีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยว และจำหน่ายสินค้าที่ระลึก

4. หลักการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์กรท่องเที่ยวโลก

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขององค์กรท่องเที่ยวโลก (Eber, 1993 อ้างในราไพพรรณ แก้วสุริยะ 2553) ประกอบด้วยหลักการดังต่อไปนี้

1) การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดี (Using Resource Sustainable) หมายถึง วิธีการจัดการใช้ทรัพยากร ทั้งมรดกทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรม ที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงต้นทุนและคุณภาพทั้งทางธรรมชาติ และทางวัฒนธรรม ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด เกิดผลกระทบอันเป็นผลเสียน้อยที่สุด

2) ลดการบริโภคและใช้ทรัพยากรที่เกินความจำเป็น และการลดของเสีย (Reducing over-Consumption and Waste) การใช้ทรัพยากร-ธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพหรือจัดหาทรัพยากรอื่นที่มีคุณสมบัติมีคุณภาพเหมือนกันนำมาใช้ทดแทนกัน เพื่อลดการใช้ทรัพยากรที่หายาก เช่น การใช้วัสดุที่มีคุณสมบัติคล้ายไม้แทนการตัดไม้จากธรรมชาติ การสร้างอาคารให้แสงสว่างจากดวงอาทิตย์เข้าถึงเพื่อลดการใช้พลังงาน

3) รักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม (Maintain Diversity) การรักษาและส่งเสริมให้มีความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม เพิ่มขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิม โดยการเพิ่มคุณค่าและมาตรฐานการบริการ เช่น แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นน้ำตก อาจเพิ่มกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและวัฒนธรรม เป็นต้น

4) ประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว (Integrating Tourism into Planning) การประสานแผนการพัฒนากับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น แผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แผนพัฒนาของสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม แผนพัฒนาจังหวัด เพื่อให้การทำงานในสถานที่ท่องเที่ยวมีศักยภาพเพิ่มขึ้น

5) ต้องนำการท่องเที่ยวขยายเศรษฐกิจในท้องถิ่น (Supporting Local Economics) การท่องเที่ยวเป็นการสร้างรายได้กระจายสู่ประชาชนในท้องถิ่น เช่น การพิจารณาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมใหม่ๆ ในแต่ละตำบล เพื่อการขยายฐานสร้างรายได้เสริมในท้องถิ่น

6) การมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวกับท้องถิ่น (Involving Local Communities) การประสานเครือข่ายระหว่างองค์กรและท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพของการจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่นด้วย

7) หมั่นประชุม และปรึกษาหารือกับผู้เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน (Consulting Stakeholders and the Public) การประชุมกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างชุมชนหรือประชาคมในพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว สถาบันการศึกษา สถาบันการศาสนา หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบในพื้นที่ เพื่อร่วมประชุมปรึกษาหารือ หาแนวปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน เป็นการลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ที่ต่างกัน

8) การพัฒนาบุคลากร (Training Staff) การให้ความรู้ การฝึกอบรม การส่งพนักงานดูงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้พนักงานมีความรู้ มีแนวคิด และวิธีปฏิบัติในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน นับเป็นการพัฒนาบุคลากรในองค์กร เป็นการช่วยยกระดับมาตรฐานการบริการการท่องเที่ยว

9) การจัดเตรียมข้อมูลคู่มือบริการข่าวสารการท่องเที่ยวให้พร้อม (Marketing Tourism Responsibly) การจัดเตรียมข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว ข่าวสารบริการการขาย ให้พร้อมมีเพียงพอต่อการเผยแพร่ ซึ่งอาจจัดทำ

ในรูปสื่อทัศนูปกรณ์แบบต่างๆ เช่น คู่มือการท่องเที่ยว คู่มือการตลาด การท่องเที่ยวที่เป็นเอกสารแผ่นพับ หนังสือคู่มือ วีดีโอ แผ่นซีดีรอม เป็นต้น

10) ประเมินผล ตรวจสอบ และวิจัย (Undertaking Research) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวและผู้ประกอบการจะต้องมีการประเมินผล การตรวจสอบผลกระทบ และการศึกษาวิจัยอย่างสม่ำเสมอ โดยการสอบถามผู้ใช้บริการโดยตรง การสอบถามเห็นจากใบประเมินผล หรือการวิจัยตลาดการท่องเที่ยวเพื่อทราบผลของการบริการนำมาปรับปรุงและแก้ไขการจัดการ การบริการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อความประทับใจและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวได้

5. แนวปฏิบัติที่ดีของการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยกลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูลบ้านบุไทร ตำบลบุไทร อำเภอน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

กลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูลบ้านบุไทร ตั้งอยู่ที่ หมู่ 4 บ้านบุไทร ตำบลไทยสามัคคี อำเภอน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งตั้งอยู่ใกล้เขตอุทยานแห่งชาติทับลาน ประชากรส่วนใหญ่มีรายได้หลักจากการผลิตภาคเกษตร เช่น ปลูกพืชไร่ จำพวกมันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ หรือปลูกพืชผักเมืองหนาว เช่น ผักกาด โดยมีอัตราเฉลี่ยในการถือครองที่ดินของครัวเรือนส่วนใหญ่ที่มีที่ดินทำกินของตนเองอยู่ที่ประมาณ 10 ไร่ และมากที่สุด 50 ไร่ สภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศโดยรอบของตำบลไทยสามัคคีที่อยู่ในบริเวณอุทยานแห่งชาติทับลาน ประกอบด้วยบ้านเรือน ไร่ สวน ที่มีฉากหลังเป็นทิวเขาซึ่งมีสภาพเป็นป่าที่ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ รวมทั้งมีสภาพอากาศที่เย็นในฤดูหนาว ทำให้ตำบลไทยสามัคคีกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญอีกแห่งหนึ่ง ประกอบกับชาวบ้านบ้านบุไทร มีความสนใจที่จะพัฒนาหมู่บ้านตนเอง และดำเนินกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกับชาวบ้านในตำบลไทยสามัคคีและองค์กรพัฒนาเอกชน คือ มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่า และโครงการปลูกป่าที่สนับสนุนโดย ปตท. มาตั้งแต่ปี 2543 และต่อมาปี พ.ศ. 2546 ได้มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนในรูปแบบโฮมสเตย์ ที่มีคุณภาพตามตัวชี้วัดมาตรฐานการจัดการที่พักแบบสัมผัสวัฒนธรรมชนบท และได้รับตราสัญลักษณ์มาตรฐานโฮมส

เตย์ไทย ปี 2548-2549 โดยได้รับการยกย่องเป็น 1 ใน 5 โฮมสเตย์ต้นแบบ

5.1 วัตถุประสงค์ของการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยกลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูลบ้านบุไทร

การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยกลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูลบ้านบุไทรมีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) รองรับนักท่องเที่ยวที่สนใจศึกษาวิถีชีวิตของคนในชนบทและอยู่ร่วมกับชาวบ้านอย่างเรียบง่าย 2) ส่งเสริมให้เกิดการฟื้นฟูและเผยแพร่วิถีชีวิตของชาวบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่นในตำบลไทยสามัคคี 3) ส่งเสริมให้เกิดการดูแลสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้ยั่งยืน 4) ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยชาวบ้าน 5) ยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้น 6) เพื่อปลูกจิตสำนึกให้มีความรู้ ให้ชาวบ้านเกิดการพึ่งพาตนเอง รู้รักสามัคคีและสร้างธรรมรัฐให้เกิดขึ้นในชุมชน 7) เป็นอาชีพเสริมและเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชน และ 8) ให้คนในชุมชนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ รับผลประโยชน์ร่วมกัน

5.2 การดำเนินการของการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยกลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูลบ้านบุไทร

กลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูลบ้านบุไทร หรือบ้านบุไทรโฮมสเตย์มีรูปแบบการบริหารจัดการในลักษณะที่เป็น การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้วยรูปแบบโฮมสเตย์ หรือที่เรียกว่า “การท่องเที่ยวเชิงเกษตรนิเวศ” เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นเรียนรู้ด้านการเกษตรที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการทำกิจกรรมอนุรักษ์ป่าเขาที่เป็นต้นน้ำมูล โดยมีสมาชิกเมื่อเริ่มก่อตั้งกลุ่มจำนวน 10 คน โดยมีการเข้าหุ้นกัน หุ้นละ 500 บาทเพื่อนำเงินมาใช้ในการบริหารจัดการสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรนิเวศเพื่อให้พร้อมต้อนรับการมาเยือนของนักท่องเที่ยว

ทั้งนี้กลุ่มได้มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการไว้ 6 ฝ่าย ดังนี้ ประธาน ประสานงานกับหน่วยงาน องค์กร กลุ่ม บุคคลนอกชุมชน ฝ่ายประชาสัมพันธ์ประสานงานกับนักท่องเที่ยว ฝ่ายธุรการประสานงานในหมู่บ้าน ฝ่ายเหรัญญิก ทำบัญชี ฝ่ายติดตามประเมินผล รวมทั้งตรวจมาตรฐานโฮมสเตย์ และฝ่ายเลขา จัดบันทึก ซึ่งแต่ละฝ่ายจะมีการประชุมแลกเปลี่ยน สภาพปัญหาต่างๆ ในชุมชน ดูแลมาตรฐานของกลุ่ม คอยกันเดือนละ 1 ครั้ง ในการบริหารงานกลุ่มนั้น คณะกรรมการของกลุ่มมีการปรับเปลี่ยนทุก 2 ปี โดยทุก

วันที่ 5 ของเดือนจะมีการประชุมสมาชิกเพื่อพูดคุย แลกเปลี่ยนในเรื่องต่างๆ ร่วมกัน นอกจากนี้ได้มีการ ประสานกับกลุ่มที่มีการรวมตัวกันของสมาชิกอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งในชุมชนและนอกชุมชน ที่เป็นเครือข่ายในการจัดการการท่องเที่ยว ได้แก่

☆ กลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูลบ้านบุไทร มีสมาชิกจาก บ้านบุไทรประมาณ 60 คน ช่วยกันดูแลรักษา สภาพแวดล้อมของอุทยานแห่งชาติป่าสงวนและธรรมชาติ เช่น ดูแลปกป้องการล่าสัตว์ป่า การป้องกันไฟป่า และการ ทำลายสิ่งแวดล้อม ลด ละ เลิก การใช้สารพิษทาง การเกษตร ส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ สนับสนุนการดำเนิน ชีวิตแบบยั่งยืนหรือเกษตรพอเพียง และส่งเสริมการออม ทรัพย์และประหยัด สมาชิกต้องถือหุ้นอย่างน้อย 1 หุ้นๆ ละ 100 บาท ทุกวันที่ 5 ของเดือนจะมีกิจกรรมฝากเงิน ออม โดยกลุ่มจะมีเงินกู้ดอกเบี้ยถูกให้แก่สมาชิก

☆ กลุ่มรถอีแต็ก สำหรับรองรับและให้บริการ แก่นักท่องเที่ยว

☆ กลุ่มเห็ดหอม ซึ่งเป็นจุดเรียนรู้การเพาะเห็ดที่ ตั้งอยู่ในชุมชน

☆ กลุ่มกิจกรรมไร่สารพิษ ปลูกผักปลอดสารพิษ ผักเมืองหนาว พริก มะเขือ ผักพื้นบ้าน ค่ะนำ กวางตุ้ง ช่วงฤดูหนาวจะสามารถทำได้ดี บางชนิดทำเค้ก

นอกจากนี้ยังมีเครือข่ายเกี่ยวกับ กลุ่ม พัฒนาการเกษตร กลุ่มวางแผนไทย กลุ่มจักสาน กลุ่ม ดนตรีพื้นบ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มปลูกไม้ดอก กลุ่ม หัตถกรรม กลุ่มตำรวจบ้าน กลุ่มฟิอเนร่าต้อนรับ นักท่องเที่ยว และกลุ่มโฮมสเตย์เครือข่าย เป็นต้น

5.2.1 การจัดการบริการของการท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์โดยกลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูลบ้านบุไทร

นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวใน บ้านบุไทร ส่วนใหญ่เป็นคนไทยทั้งข้าราชการ นักศึกษา เยาวชน และชาวบ้านที่มาดูงาน ส่วนนักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติมีบ้างเล็กน้อยประมาณร้อยละ 4-5 เท่านั้น ซึ่งมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวอยู่เรื่อยๆ โดยช่วง ที่มีนักท่องเที่ยวมากที่สุด คือ ช่วงฤดูหนาวโดยเฉพาะช่วง วันหยุดสิ้นปีถึงขึ้นปีใหม่ แบ่งเป็น 4 กลุ่มหลักๆ คือ

กลุ่มแรก ผู้ที่ต้องการท่องเที่ยวชมวิถี ชาวบ้าน การทำเกษตร

กลุ่มที่สอง ผู้สนใจประเพณีและวัฒนธรรม

กลุ่มที่สาม ผู้สนใจท่องเที่ยวเชิง ธรรมชาติ เดินป่า ดูสมุนไพร

กลุ่มสุดท้าย ผู้สนใจศึกษาดูงานด้าน โฮมสเตย์

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มักเดินทางมาเป็นคณะ ตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป และส่วนน้อยมาเป็นครอบครัว ซึ่งกลุ่ม อนุรักษ์ต้นน้ำมูลบ้านบุไทรจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ให้บริการนักท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เกษตรและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งนำเสนอวิถีการ ดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ และประเพณีวัฒนธรรม โดยปกติของคนในชุมชนเป็นหลัก

ทั้งนี้จะมีการหัก 10% จากรายได้ในแต่ละ ส่วน เข้าส่วนกลางใช้ในการบริหารจัดการ ดังนี้ หักเป็น ค่าใช้จ่ายสำหรับตำรวจบ้าน ค่าใช้จ่ายอุดหนุนกิจกรรม กลุ่มมดแดงในการทำความสะดวก เสียภาษีโรงเรียนและ ภาษีรายได้ให้กับองค์กรบริหารส่วนจังหวัด รวมทั้งมีการ แบ่งเงินส่วนหนึ่งเป็นสินน้ำใจให้กับผู้สูงอายุในชุมชน ที่มา ช่วยงานและที่ทำประโยชน์ให้สาธารณะ เช่น หมั่นพา ลูกหลานไปวัด โดยจะนำชื่อผู้สูงอายุในชุมชนเสนอเข้าที่ ประชุมเพื่อคัดเลือกให้ โดยล่าสุดปีให้กับผู้สูงอายุที่ไม่ได้ รับเบี้ยยังชีพ

5.2.2 การจัดการด้านบุคลากรผู้ให้บริการของ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยกลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูล บ้านบุไทร

กลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูลบ้านบุไทรมีการ แลกเปลี่ยนแนะนำสมาชิกที่เป็นเจ้าบ้านแต่ละคน ในการ ต้อนรับดูแลนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือน โดยแบ่งบุคลากร เจ้าบ้านเป็น 4 กลุ่มหลักคือ 1) บุคลากรด้านนำชมสถานที่ 2) บุคลากรด้านที่พัก 3) บุคลากรด้านอาหาร และ 4) บุคลากรด้านถ่ายทอดความรู้ ซึ่งบุคลากรแต่ละกลุ่มจะ ได้รับการอบรมให้ความรู้ เช่น สถานศึกษา หน่วยงาน ราชการต่างๆ ในจังหวัดนครราชสีมา

บุคลากรที่เป็นผู้นำชมสถานที่ที่มีบัตร มักุเทศน์ทั้งหมด 10 คน โดยส่วนใหญ่เป็นอยู่ในวัย กลางคนขึ้นไป และอีก 2 คนเป็นเยาวชนในชุมชน ซึ่งคอย ต้อนรับผู้มาเยือนด้วยรอยยิ้ม คอยถามไถ่ และสนใจรับฟัง คำถาม รวมทั้งอธิบายเกี่ยวกับสถานที่ต่างๆ ภายในชุมชนได้

ทั้งนี้ในกลุ่มบุคลากรที่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ นั้น ได้มีการให้ความสำคัญกับการค้นหาผู้รู้ด้านต่างๆ เพื่อ

หาจุดเด่นของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน โดยการรวบรวมบุคลากรในชุมชนที่มีความรู้ด้านต่าง ๆ ดังนี้ ด้านประวัติศาสตร์ชุมชน ด้านการใช้สมุนไพรรักษาโรค ด้านการเผาถ่าน ด้านการทำไม้กวาด ด้านการจัดการโฮมสเตย์ ด้านการปลูกดอกเบญจมาศ ด้านการเพาะเห็ดหอม ด้านกิจกรรมไร่สารเคมี และด้านการอนุรักษ์ป่า เป็นต้น

5.2.3 การจัดการด้านที่พักของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยกลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูลบ้านบุไทร

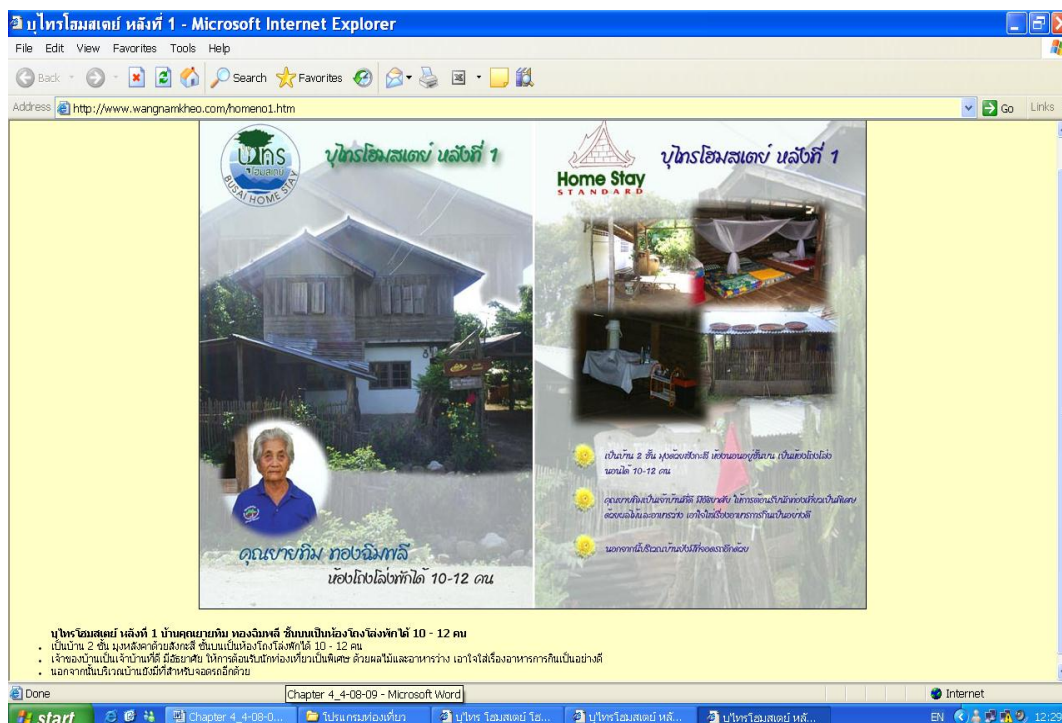
ลักษณะบ้านพักที่กลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูลบ้านบุไทรใช้เป็นที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนแบ่งตามวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างได้เป็น 3 แบบ คือ 1) บ้านไม้ทั้งหลัง บางหลังตีฝาด้วยไม้กระดานไว้ห่าง ๆ อย่างง่าย ๆ โดยไม่มีหน้าต่าง แต่มีช่องใต้หลังคาเพื่อระบายอากาศถ่ายเท 2) บ้านกึ่งไม้กึ่งปูน โดยชั้นบนเป็นไม้ ชั้นล่างก่ออิฐฉาบปูน และ 3) บ้านสมัยใหม่ โดยแต่ละบ้านจะตั้งอยู่ใกล้กันเพื่อความสะดวกในการบริหารจัดการ และประสานดูแลแขกถึงแม้ว่าเจ้าบ้านและสมาชิกทั้งหมดอาศัยอยู่ในบ้านตามปกติ แต่จะมีการจัดให้มีสัดส่วนที่เหมาะสม

สำหรับนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่จะจัดห้องส่วนตัวให้เป็นห้องนอนของนักท่องเที่ยว จัดให้มีเตียงหรือฟูก เครื่องนอน และมุ้ง ให้นักท่องเที่ยว มีการเปลี่ยนผ้าปูที่นอน และปลอกหมอนทุกวัน มีการดูแลเครื่องนอนอย่างดีให้มีความสะอาดไม่หมักหมม เช่น นำออกผึ่งแดดให้มียกกลิ่นแดดพอประมาณก่อนใช้ทุกวัน นอกจากนี้ ยังมีห้องน้ำที่สะอาด ซึ่งจะอยู่ภายในตัวบ้านหรือนอกบ้านก็ได้ รวมทั้ง เป็นบ้านที่มีสุขลักษณะที่ดี ได้แก่ ความสะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อย

ลักษณะห้องนอน หากนักท่องเที่ยวหญิงหรือผู้มาเยือนหญิงที่เดินทางไปเป็นหมู่คณะจะถูกจัดให้พักในห้องประตูหน้าต่างมีกลอน ส่วนผู้ชายนอนในห้องโถงบ้าน ภายในห้องพักมีอุปกรณ์ชิ้นพื้นฐานบริการ เช่น ชุดเครื่องนอน พัดลม หน้าต่าง ไม้แขวนเสื้อ ที่สะอาดและถูกจัดไว้เป็นระเบียบ ซึ่งมีการรวบรวม บันทึกข้อมูลที่พักเจ้าของบ้านใน

<http://www.wangnamkheo.com/busaihomestay2.htm>

ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 เว็บไซต์บ้านบุไทรโฮมสเตย์ที่มีข้อมูลเจ้าบ้าน

การรักษามาตรฐานด้านที่พัก ในทุกเดือนจะมีการประชุมแลกเปลี่ยน และดูแลตรวจสอบโดย

คณะกรรมการกลุ่มที่เป็นฝ่ายตรวจสอบ เพื่อรักษาให้มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย

การจัดการด้านที่พัก เนื่องจากลักษณะบ้านพักที่มีลักษณะแตกต่างกัน ซึ่งบางหลังอาจเป็นที่ชื่นชอบสำหรับผู้มาเยือนมากกว่าหลังอื่นๆ จนทำให้เกิดปัญหา รายได้จากที่พักที่สมาชิกผู้เป็นเจ้าของบ้านได้รับไม่ทั่วถึงกัน จึงมีการตกลงร่วมกันภายในกลุ่ม โดยจัดผู้มาเยือนให้หมุนเวียนไปพักให้ครบทุกบ้านตามลำดับที่ตกลงกันไว้ และถ้าผู้มาเยือนติดต่อกันโดยตรงกับสมาชิกคนใด สมาชิกต้องแจ้งกลุ่มทราบและเว้นลำดับการรับเข้าพักไปหนึ่ง

5.2.4 การจัดการด้านความปลอดภัยของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยกลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูลบ้านบุไทร

สมาชิกของกลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูลบ้านบุไทร มีการดำเนินการด้านความปลอดภัยในชุมชนเพื่อให้นักท่องเที่ยว และสมาชิกในชุมชนได้รับความมั่นใจด้านความปลอดภัยดังนี้

- 1) จัดให้มีตำรวจบ้านที่เป็นวัยรุ่น 14 คน ซึ่งได้รับการฝึกอบรม จากอาสาสมัครป้องกันพลเรือน (อปพร.) เพื่อดูแลความปลอดภัยทั่วไปทั้งหัวและท้ายหมู่บ้าน โดยเจ้าของบ้านจะร่วมดูแลความปลอดภัยในบ้าน โดยใช้จ่ายของตำรวจบ้านได้จากรายได้ที่หักไว้เข้ากองกลาง
- 2) หากเกิดเหตุร้ายสมาชิกโฮมสเตย์ทุกคน มีเบอร์โทรศัพท์ติดต่อกับทำการกลุ่ม อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) สถานีตำรวจ และสถานีอนามัยประจำตำบล
- 3) การปฐมพยาบาลเบื้องต้นมี อสม. ดูแลรวมทั้งสมาชิกโฮมสเตย์ต้องร่วมเรียนรู้และฝึกการปฐมพยาบาลให้เป็น โดยทุกบ้านจะมียาสามัญประจำบ้าน
- 4) มีไฟส่องทางสว่างบริเวณที่พัก สถานที่จัดกิจกรรมเวลากลางคืนและทางเดินไปยังห้องน้ำ ซึ่งโฮมสเตย์บางหลังห้องน้ำแยกจากตัวที่พัก
- 5) กลุ่มสมาชิกได้กำหนดเงื่อนไขเพื่อรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชนและป้องกันไม่ให้เกิดการทะเลาะวิวาท ดังนี้

5.1) ข้อกำหนดสำหรับเจ้าบ้าน

- ห้ามดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กับนักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน
- ห้ามเล่นการพนัน
- ห้ามนำสิ่งเสพติดมาให้แขก
- ห้ามทะเลาะวิวาท

- ห้ามส่งเสียงดังหลัง 4 ทุ่ม
- ต้องแต่งกายให้สุภาพ
- ช่วยกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม
- ห้ามเล่นการพนัน

5.2) ข้อกำหนดสำหรับนักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน

- ห้ามส่งเสียงดังหลัง 4 ทุ่ม
- ห้ามดื่มเหล้า
- ห้ามทะเลาะวิวาท
- ช่วยกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม
- ห้ามเล่นการพนัน

กรณีนักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนไม่ทำตามข้อกำหนดและได้รับการเตือนเป็นครั้งที่ 2 จะถูกเชิญให้ออกจากชุมชนโดยทันที ซึ่งที่ผ่านมาผู้มาเยือนละเมิดกฎ และถูกเชิญออกมาแล้ว 1 ครั้ง

5.2.5 การจัดการด้านอาหารและเครื่องดื่มของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยกลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูลบ้านบุไทร

สมาชิกกลุ่มที่ดูแลด้านอาหารได้รับการฝึกอบรมจากสถาบันการศึกษา และหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้สมาชิกสามารถประกอบอาหารให้ได้มาตรฐานถูกสุขลักษณะ ซึ่งเป็นอาหารที่มีวัตถุดิบในท้องถิ่น โดยสมาชิกสามารถถ่ายทอดความรู้และทักษะการประกอบอาหารให้กับสมาชิกด้วยกัน และทำอาหารรับประทานแลกเปลี่ยนกันในกลุ่มบ้าน

อาหารจานหลักและขึ้นชื่อ คือ น้ำพริกและผักเมืองหนาวปลูกแบบอินทรีย์ ยำผักกูดบ้าน เมนูต่างๆ เกี่ยวกับเห็ดหอม ผัดหมี่โคราช หมี่ตะกั่ว และส้มตำ ซึ่งวัตถุดิบมาจากสวนของสมาชิกที่ปลูกผักปลอดสาร และมีการกำหนดเงื่อนไขว่า สมาชิกที่ต้องการเข้าร่วมกลุ่มทำกิจกรรมโฮมสเตย์ต้องปลูกผักไว้กินในครัวเรือน

เนื่องจากกลุ่มมีการตกลงร่วมกันว่า ถ้ามาเป็นกลุ่มเล็กๆ สมาชิกแต่ละบ้านจะดูแลอาหารมือต่างๆ ของนักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน แต่ถ้ามาเป็นหมู่คณะ การประกอบอาหารจะมาร่วมกันที่ทำการของสมาชิก เพื่อสะดวกในการควบคุมมาตรฐาน ในส่วนของสถานที่เตรียมปรุง ประกอบอาหาร และล้างภาชนะอยู่ที่เดียวกันคือในห้องครัว ส่วนที่รับประทานอาหารตั้งภายนอกอาคาร

5.2.6 การจัดการด้านของที่ระลึกและสินค้าชุมชน ของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยกลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูลบ้านบุไทร

สินค้าชุมชนซึ่งเป็นที่นิยม คือ เห็ดหอม ผักสด ผลไม้ สมุนไพรที่ได้จากป่า สินค้าเกษตรแปรรูปต่างๆ เช่น ข้าวเกรียบกุ้ง น้ำสมุนไพร เช่น ตะไคร้หอม รวมทั้งไม้กวาด ตลอดจนของจำพวกของตกแต่งบ้านเช่น โคมไฟ จักสาน

สำหรับจุดจำหน่ายในแหล่งผลิตสินค้านั้นๆ ร้านค้าต่างๆ และศูนย์รวมที่ตั้งของที่ทำการกลุ่ม โดยมีการกำหนดราคากลางขึ้นมา เพราะภายหลังที่อำเภอวังน้ำเขียวเป็นที่นิยมสำหรับนักท่องเที่ยว ชาวบ้านและผู้ค้าเริ่มปรับราคาเพิ่มสูง กระทั่งของที่ราคาแพงไม่สามารถขายได้ หรือมีการลดราคาลงเพื่อตัดราคาขายแข่งกับคนอื่นทำให้ได้กำไรไม่มาก จึงเกิดการประชุมร่วมกันขึ้นในเวทีประชุมระดับตำบล จนเกิดการกำหนดราคาขายเป็นราคาเดียวกันทั้งตำบล โดยเปลี่ยนจากแข่งขันกันมาเป็น “เกื้อกูลกัน”

5.2.7 การจัดการด้านข้อมูลสารสนเทศของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยกลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูลบ้านบุไทร

การจัดการด้านข้อมูลสารสนเทศส่วนใหญ่เป็นลักษณะของการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลทั้งอำเภอวังน้ำเขียว ว่ามีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอะไรบ้าง และมีที่พักบริการในรูปแบบใดบ้าง มีกิจกรรมอะไรที่ผู้มาเยือนจะได้สัมผัส โดยในรายละเอียดจะระบุที่ตั้ง เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ ประเภท บริการ ลักษณะบ้านพักของบ้านบุไทรโฮมสเตย์ และข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของกลุ่ม การได้รับมาตรฐานโฮมสเตย์ ลักษณะบ้านพัก บริการด้านการท่องเที่ยวและอัตราค่าบริการ แหล่งเรียนรู้และสถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง รวมทั้งที่อยู่ในการติดต่อในรูปแบบของแผนพับ และเว็บไซต์ www.homestaythai.org และ <http://www.wangnamkheo.com/busaihomestay2.htm>

5.3 สรุปแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน

แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนที่ประสบความสำเร็จควร ประกอบด้วย

1) การสร้างจิตสำนึกการปลูกฝังให้คนรุ่นหลังรักถิ่นฐานบ้านเกิด ห่วงแหนธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ดินที่สืบทอดต่อกันมาของคนรุ่นก่อนให้คงอยู่กับคนในพื้นที่ มากกว่าการขายเปลี่ยนมือไปสู่นายทุนจากภายนอก ถ้าเป็นชุมชนที่ทำเกษตรกรรมและสนใจที่จะรวมตัวกันจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบของเกษตรเชิงนิเวศ ควรคำนึงว่า การจัดการท่องเที่ยวเป็นส่วนช่วยเสริมรายได้ ไม่ใช่อาชีพหลัก

2) การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นตัวบ่งชี้ของความสำเร็จที่สำคัญของการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน การอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว การเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่น และการส่งเสริมให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติในรูปแบบต่างๆ มากขึ้น จะช่วยให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม

3) การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจจะทำให้ชุมชนมีรายได้ มีการกระจายรายได้และผลประโยชน์ให้แก่คนในท้องถิ่นที่มีแหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่ โดยการจัดรูปแบบของการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติ ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชนที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในระดับต่ำ

4) ส่งเสริมบทบาทชุมชนและองค์กรชุมชนในท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างครบวงจร ทั้งการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การบำรุงรักษา และการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว โดยเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ชุมชนและท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รวมทั้งสนับสนุนให้มีการพัฒนาสินค้าหัตถกรรมพื้นบ้านและบริการในท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับธุรกิจการท่องเที่ยว

5) ประชาสัมพันธ์และสร้างจิตสำนึกการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ เพื่อส่งเสริมให้คนไทยเที่ยวเมืองไทยมากขึ้น และเร่งรัดการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ที่ได้รับการพัฒนาให้เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวหลักในพื้นที่ เพื่อการสร้างงานและกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนและท้องถิ่น

บรรณานุกรม

- เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ บำเพ็ญ เขียวหวาน และ
สุรีย์ เข้มทอง (2555) โครงการพัฒนาชุมชน
ด้านการจัดการท่องเที่ยวด้วยโมเดลจิต รายงาน
การวิจัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
รำไพพรรณ แก้วสุริยะ (2553) การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ใน
เอกสารการสอนชุดวิชา ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับ
การท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เล่มที่ 2
หน่วยที่ 11 สาขาวิชาวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- Choi, H. S. & Sirakaya, E. (2006). Sustainability
Indicators for Managing Community
Tourism. *Tourism Management*, Vol. 27,
No.6, pp. 1274-1289.
- Jaini, N., Anur, A.N.A. & Daim, M.S. (2012). The
Practice of Sustainable Tourism in
Ecotourism Sites among Ecotourism
Providers. *Asian Social Science*, Vol. 8,
No. 4, pp. 175-179.
- Khan, M. (2003). ECOSERV: Ecotourists' Quality
Expectations. *Annals of Tourism Research*,
Vol. 30, No. 1, pp. 109-124.
- Liu, C-H., Hong, C-Y. & Li, J-F. (2013). The
Determinants of Ecotourism Behavioral
Intentions. *Global Journal of Business
Research*, Vol. 7, No. 4, pp. 71-83.
- World Tourism Organisation. *Tourism 2020 Vision:
Global Forecasts and Profiles of Market
Segments*, Vol 7, Madrid, 2001. [online]
available:
<http://pub.unwto.org:81/WebRoot/Store/Shops/Infoshop/Products/1179/1179-1.pdf>.
Accessed on 15th Jan 2011.